

FIȘA DE EVALUARE A DEZVOLTĂRII COPIILOR (3-7 ANI)

Prezentare generală

1. Această fișă are ca obiectiv urmărirea longitudinală a copilului pentru evaluarea dezvoltării acestuia și a pregătirii lui pentru următoarele trepte de învățământ. Evaluarea se bazează pe **observarea unor indicatori comportamentali** în patru domenii: **funcționare cognitivă, competențe sociale și emoționale, autonomie personală și abilități motorii**.

2. Fișa a fost elaborată în perioada 2004-2008, având la bază:

- literatura de specialitate de ultimă oră - teorii recente și date experimentale care le susțin - din psihologia dezvoltării,
- date obținute prin observația directă a copiilor în grădinițe, la toate nivelurile de vârstă vizate (înregistrări video),
- interviuri nestructurate cu educatoarele pe baza înregistrărilor realizate la grupe,
- programele pentru învățământul preșcolar din perioada 2000-2008.

Realizatoarele fișei au expertiză în psihologia dezvoltării și psihologia școlară, cu formare și în domeniul învățământului preșcolar. Ele realizează cercetări experimentale și aplicative în ariile menționate mai sus.

3. În raport cu instrumentele de evaluare existente, fișa propusă are următoarele avantaje:

- oferă indicatori comportamentali foarte fini, care sunt markeri ai proceselor cognitive, socio-emoționale și motorii la vârsta preșcolară,
- pe baza lor, o educatoare poate să proiecteze cu ușurință activități didactice prin care să dezvolte competențele specifice ale fiecărui copil,
- rezultatul evaluării determină **evitarea etichetării copiilor**, deoarece **acesta nu este exprimat sub formă de scoruri sau calificative**; sugerăm urmărirea de tip longitudinal a copiilor pentru a evidenția ariile lor de competență, precum și ariile care necesită optimizare (vezi și documentul privind realizarea unei observații eficiente),
- itemii propuși pentru fiecare nivel de vârstă sunt elaborați la intersecția datelor experimentale de ultimă oră (literatura de specialitate din ultimele două decenii) cu observațiile efectuate în grădinițe,
 - ea ține cont de faptul că **NU TOȚI COPIII SE DEZVOLTĂ ÎN ACELAȘI RITM**; în consecință, această fișă nu reprezintă un "pat al lui Procust", ci este un instrument de lucru care punctează competențele copiilor ce ar trebui să fie dobândite până la sfârșitul perioadei menționate (de exemplu, indicatorul "*răspunde corect la întrebări verbal*" pentru etapa 3-4 ani ar trebui atins spre vârsta de 4 ani).

Thea Ionescu și Oana Benga¹

¹ Dorim să mulțumim Gabrielei Lemeni, Elenei Geangu și Ancăi Secuianu, precum și tuturor celor implicați, pentru ajutorul lor pe parcursul realizării fișei. De asemenea, fără implicarea activă a educatoarelor, a conducerii, dar și a copiilor de la **Grădinița Universității, Grădinița Trenulețul Veseliei și Grădinița Teach the Children** din Cluj-Napoca, această fișă nu ar fi văzut lumina zilei - le mulțumim!

1. FUNCȚIONARE COGNITIVĂ

A. atenție și memorie

- realizează destul de atent o sarcină dată, dacă este încurajat de adult
- lucrează sarcini de 5-10 minute în grupuri mici, sub supravegherea adultului
- recunoaște dacă o poveste familiară este prezentată incomplet/incorrect
- repetă o serie de acțiuni (1-4) în ordinea prezentată
- repetă 3-5 cuvinte simple în ordinea prezentării lor (de ex., 2-3 versuri scurte ori o propoziție enunțată anterior de educatoare)

B. categorizare

- grupează obiectele/imaginile:
 - pe baza caracteristicilor fizice (culoare, formă, mărime, etc.)
 - pe baza funcției (obiecte din care bem, obiecte cu care scriem, etc.)
 - pe baza clasei din care fac parte (animale, flori, mașini, etc.)
- identifică/numește un obiect atunci când i se prezintă părți ale acestuia

C. planificare și rezolvare de probleme

- manifestă curiozitate și face descoperiri
- așază 3 imagini în succesiunea corectă

D. limbaj / comunicare

- **compreensiune:**
- răspunde corect la întrebări:
 - nonverbal (dă din cap, etc.)
 - verbal
- arată obiectele pe baza locației: înăuntru/lângă, deasupra/dedesubt, sus/jos
- poate identifica cine face o acțiune numită de educatoare (de ex., pe o planșă)
- alege și oferă corect obiectele numite
- **exprimare:**
- numește sunete familiare din mediu indicând ce sau cine le produce (voci, râsete caracteristice, sunete din natură)
- utilizează:
 - verbul împreună cu substantivul
 - pronumele
 - negația
- utilizează 3-4 cuvinte într-o propoziție
- poartă o conversație simplă
- utilizează întrebări adecvate
- descrie acțiunea dintr-o imagine folosind timpul prezent
- spune povestea pe baza unei cărți cu imagini pe care o cunoaște
- recită poezii adecvate vârstei
- spune în funcție de context: „mulțumesc”, „te rog”, „bună ziua”, „la revedere”

E. prerechizite pentru scris-citit

- știe cum se folosește o carte (o răsfoiește, se uită la poze, cere să i se citească)
- „scrie” diferite mesaje („mâzgălituri”)
- imită silabe

F. competențe matematice

- numără până la 3, identificând corect cantitățile corespunzătoare
- arată obiectul mic/mare dintr-o pereche

G. cunoștințe despre funcționarea cognitivă (despre minte)

- face diferența dintre dorință, emoție, gând pe de o parte și obiectele externe pe de altă parte
- este capabil de joc simbolic (pretinde că face ceva sau că este altcineva, etc.)

2. COMPETENȚE SOCIALE ȘI EMOȚIONALE

A. Cunoștințe legate de propria persoană și de alții

- își spune numele și vârsta
- știe dacă e băiat sau fată
- își recunoaște propriile obiecte
- știe numele unui prieten sau al animalului de casă
- știe numele fraților sau surorilor
- identifică în mod corect sexul altor copii/adulți

B. Abilități de autoreglare

- se uită la persoană atunci când vorbește cu ea
- urmează instrucțiunile sau se supune unei figuri de autoritate, având încredere în aceasta
- stă liniștit atunci când:
 - ascultă povești, muzică, se uită la televizor sau la filme
 - observă sau participă la o activitate
- se liniștește după o perioadă activă
- se joacă:
 - cu un alt copil
 - cu un adult
- cooperează, face schimb de obiecte în joc
- își respectă rândul în joc; își așteaptă rândul de cel puțin două ori
- dorește să încerce activități noi
- nu renunță atunci când nu reușește prima dată ceva
- cere ajutorul când nu poate duce ceva la bun sfârșit
- poate să se despartă de părinte cu distres minim, după acomodarea cu grădinița
- ajută adultul în sarcini simple
- e conștient de pericole (de ex., foc)
- observă emoțiile altora și cauzele acestora
- manifestă emoții congruente cu situația în care se află

3. AUTONOMIE PERSONALĂ

- știe să se îmbrace/dezbrace corect, cu ajutor (inclusiv să desfacă fermoarul și nasturii)
- îndreaptă limba/furculița spre gură fără să verse conținutul
- mănâncă singur
- se spală și se șterge pe mâini singur

- indică prin cuvinte sau gesturi nevoia de a merge la toaletă
- rupe hârtia igienică și trage apa

4. ABILITĂȚI MOTORII

A. motricitate grosieră

- merge drept cu privirea înainte
- stă într-un picior (5 secunde)
- stă pe vârfuri 10 secunde
- lovește mingea cu piciorul
- coboară scările pășind alternativ fără să se țină de balustradă
- merge în cerc
- aleargă și schimbă direcția cu oprire
- sare pe ambele picioare și într-un picior
- sare înainte
- sare într-un picior
- transmite mingea în cerc
- merge pe o linie lată de 15 cm

B. motricitate fină

- face un puzzle simplu
- face un pod din 3 cuburi
- face un turn din mai mult de 9 cuburi
- decupează urmărind o linie dreaptă
- potrivește sau alege obiectele doar pe baza indicilor tactili: rece/cald, ud/uscat, lipicios
- modelează plastilina
 - *Prerechizite pentru scris*
 - are poziție adecvată la măsuta de lucru
 - ține creionul cu trei degete
 - așază cel puțin șase cuișoare în suport
 - îndoiaie hârtia de trei ori
 - înșiră cel puțin opt mărgelile mici
 - desenează imitând adultul: - cercul
- pătratul

1. FUNCȚIONARE COGNITIVĂ

A. atenție și memorie

- începe o activitate menționată anterior, fără să fie nevoie să i se amintească
- se concentrează la o activitate: - timp de 10 minute fără supraveghere din partea adultului
- timp de 5-10 minute când sunt distractori în jur
- lucrează activități de 10-25 minute în grupuri mici
- repetă de la început până la sfârșit o poveste spusă sau citită de altcineva, după mai multe prezentări
- povestește altora evenimente anterioare din viața lui

B. categorizare

- indică imaginile/obiectele care au caracteristici comune/diferite
- identifică obiectele sau imaginile care nu aparțin aceleiași categorii (din 5 posibile)
- selectează obiectele după criteriile: lung, mai lung, cel mai lung; mare, mai mare, cel mai mare; mic, mai mic, cel mai mic
- grupează obiectele pe baza a 2 criterii simultan (formă + culoare, mărime + utilitate, etc.)
- grupează obiectele pe baza unui scenariu comun/a unor acțiuni sau evenimente similare (de ex., personajele dintr-o poveste, ce facem la grădiniță, zile de naștere etc.)

C. planificare și rezolvare de probleme

- așează 4 imagini în succesiunea corectă (dintr-o poveste, un set de acțiuni, etc.)
- găsește (spune sau desenează) soluția unei situații problematice ușoare
- găsește finalul adecvat pentru o poveste simplă nouă
- aplică informația nou-învățată într-un alt context (chiar în joc)

D. limbaj / comunicare

- **comprehensiune:**

- găsește cuvinte care rimează
- arată sau pune un obiect în diferite poziții: înainte/după, lângă, în fața/în spatele, în jurul, prin, departe/aproape
- răspunde la întrebări specifice legate de un material verbal
- extrage ideea principală după ce ascultă o poveste, cu ajutorul adultului

- **exprimare:**

- numește categoriile sortate
- utilizează :- pluralul substantivelor
 - pluralul verbelor
 - substantive articulate
 - timpul trecut al verbelor
 - adjectivul demonstrativ
 - conjuncțiile
- combină articolul și adjectivul potrivite cu substantivul
- descrie evenimentele trecute și viitoare într-o secvență logică
- vorbește cu intonație când descrie un eveniment sau o acțiune

- utilizează elemente temporale când spune o întâmplare (ieri, azi, etc.)
- descrie caracteristicile obiectelor sau locurilor
- utilizează 4-8 cuvinte în propoziție
- utilizează cuvintele adecvate pentru a cere un obiect
- participă la o conversație fără să schimbe tema discuției
- utilizează tonalitatea și volumul adecvate când vorbește, dacă i se atrage atenția

E. prerechizite pentru scris-citit

- cunoaște faptul că scrisul este simbol
- identifică tonalități înalte și joase ale sunetelor
- identifică volumul sunetului (încet sau tare)

F. competențe matematice

- stabilește diferența între mai mult/mai puțin, multe/puține
- identifică cifrele de la 1 la 5
- numără până la 5, identificând corect cantitățile corespunzătoare
- localizează primul, cel din mijloc și ultimul obiect dintr-un șir

G. cunoștințe despre funcționarea cognitivă (despre minte)

- sugerează teme pentru jocuri simbolice și pentru jocurile de rol
- face referire la dorințele și gândurile celorlalți când interpretează comportamentul lor
- înțelege faptul că două persoane pot să aibă cunoștințe și reprezentări diferite despre una și aceeași situație; poate să inducă în eroare altă persoană
- spune „nu știu” atunci când nu poate realiza o sarcină dificilă

2. COMPETENȚE SOCIALE ȘI EMOȚIONALE

A. Cunoștințe legate de propria persoană și de alții

- cunoaște numele și prenumele mamei și tatălui
- vorbește despre familia sa și despre sărbătorile ei sau le reprezintă grafic
- numește emoțiile

B. Abilități de autoreglare

- încearcă singur/ă activități noi
- își creează jocuri noi
- se joacă spontan cu mai mulți copii/ în grup
- realizează o activitate în prezența unei persoane noi sau îndrumat de aceasta
- își alege prietenii
- respectă dorințele altora
- se conformează deciziilor de grup
- respectă obiectele care aparțin altora
- cooperează în joc; invită alți copii în joc
- își alină colegii supărați; îi ajută când au nevoie
- ajută copiii mai mici decât el/ea
- rezolvă conflictele cu ajutorul adultului
- negociază cu alți copii
- semnalează unui adult pericolul (verbal, gestual)
- rămâne cu grupul și nu merge cu persoane necunoscute
- rămâne calm când situația se modifică sau când nu reușește să realizeze ceva
- așteaptă atunci când i se spune „imediat” și face liniște când i se cere

- acceptă o schimbare în rutine
- își inhibă comportamentul agresiv
- are emoții congruente cu contextul
- identifică sursa / cauza emoțiilor (și la propria persoană)
- își poate verbaliza frustrarea
- cere ajutor când are nevoie

3. AUTONOMIE PERSONALĂ

- își încheie singur nasturii și fermoarul
- se îmbracă/ se dezbracă singur
- știe să se încălze/descalze corect, cu ajutor
- ia o cantitate potrivită de mâncare în gură și o mestecă cu buzele închise
- poate să transporte un lichid într-un recipient, fără să îl verse
- se piaptână
- pune lucrurile la loc
- curăță după ce a vărsat un lichid
- închide robinetul
- știe să toarne lichidul în cană
- potrivește temperatura apei la robinet
- merge la toaletă când e necesar
- folosește hârtie igienică
- se spală pe mâini după ce a fost la toaletă
- își suflă nasul fără ajutor
- pune mâna la gură atunci când cascade, strănută, tușește

4. ABILITĂȚI MOTORII

A. motricitate grosieră

- se ridică după ce stă întins fără a-și pierde echilibrul
- realizează pas adăugat în față
- sare într-un picior 5-7 pași înainte
- aruncă o minge mică aproape
- prinde o minge mare aruncată de altcineva
- face patru pași pe o băncuță

B. motricitate fină

- desenează schematic un om
- conturează modelul palmei
- reproduce o construcție din cuburi dintr-o imagine
- lipește hârtie sau alte materiale
- decupează pătrate, triunghiuri sau alte imagini după contur
- potrivește sau alege obiectele doar pe baza indicilor tactili: tare/moale, îngust/gros, cerc/triunghi/dreptunghi, ușor/greu
 - *Prerechizite pentru scris*
 - colorează interiorul unui cerc
 - copiază o figură geometrică după un model
 - trasează linii diagonale și zigzag
 - desenează un triunghi imitând un adult
 - trasează o linie între 2 linii paralele

1. FUNCȚIONARE COGNITIVĂ

A. atenție și memorie

- se concentrează la activitate 20 de minute, fără supraveghere din partea adultului
- finalizează o activitate fără să i se atragă atenția mai mult de două ori
- își mută atenția voluntar la o activitate nouă sau în interiorul aceleiași activități de la o sarcină la alta
- poate să se focalizeze pe detalii specifice sau să fie atent la mai multe aspecte deodată (2-4) într-o activitate
- realizează acțiunile în ordinea cerută
- redă o poveste tocmai auzită (nouă) în ordinea corectă (minim 4 evenimente)
- repetă o poezie învățată când i se spune titlul, subiectul sau un vers din ea
- reproduce din memorie un pattern de cuburi văzut anterior

B. categorizare

- identifică elementul lipsă sau incongruent dintr-o imagine
- identifică un obiect care nu aparține unui grup pe baza uneia sau mai multor caracteristici
- evaluează obiectele în termeni de mărime, lungime, greutate
- grupează obiectele după 3 criterii (formă + mărime + culoare, utilitate + culoare + mărime, etc.)
- grupează persoanele în funcție de rolurile lor (medici, educatoare, mame, etc.)

C. planificare și rezolvare de probleme

- poate să inventeze un final nou pentru poveștile cunoscute
- planifică și își dă seama cu acuratețe când a finalizat activitatea
- identifică sursa unei probleme și găsește mai multe soluții pentru rezolvarea ei
- descrie rezultatul unei secvențe de acțiuni
- exprimă relațiile logice dintre concepte (comparații, inferențe de tip „dacă... atunci”)
- discriminează în mod grosier durata, viteza și distanța

D. limbaj / comunicare

- **comprehenșiune:**
 - răspunde verbal și nonverbal la întrebări despre concepte abstracte (de ex., "anotimp", "prietenie")
 - identifică mai multe idei principale dintr-un material verbal
 - răspunde la întrebările referitoare la o poveste, demonstrând că a interpretat conținutul (predicții, comparații, inferențe, generalizări)
- **exprimare:**
 - utilizează termeni tactili pentru descrierea proprietăților obiectelor (de ex., ud/uscat, tare/moale)
 - utilizează fraze cu una sau mai multe propoziții principale
 - descrie părți dintr-un film, emisiune TV, eveniment real sau alt tip de prezentare audio/vizuală
 - păstrează distanța potrivită față de persoana cu care vorbește
 - zice „scuză-mă” când e cazul

- poate să poarte o conversație complexă (se oprește pentru a le permite altora să vorbească și îi ascultă, așteaptă să i se dea cuvântul, inițiază teme adecvate de conversație)

E. prerechizite pentru scris-citit

- își scrie corect numele cu litere de tipar, copiind după model
- realizează corespondența sunet-literă
- potrivește vizual literele identice în grupuri
- inspectează literele unui cuvânt de la stânga la dreapta
- numește literele mari și mici de tipar
- leagă sunetele corespunzătoare literelor pentru a spune un cuvânt ca o unitate
- identifică:
 - cuvinte care încep cu o anumită literă
 - diferențe între cuvintele cu o literă modificată (fie în poziție inițială, fie în poziție finală)
 - ordinea sunetelor într-un cuvânt
 - cu ce literă începe/se termină un cuvânt

F. competențe matematice

- selectează obiectul dintr-un șir de 10 obiecte, pe baza numărului corespunzător poziției sale în șir
- potrivește două grupuri de obiecte cu număr egal de elemente (maxim 10)
- scrie și citește cifrele până la 10
- găsește un grup cu mai puține, mai multe sau tot atâtea elemente cu grupul dat (maxim 10 elemente)
- realizează adunări și scăderi cu 1-2 elemente în limita 1-10
- identifică numărul care urmează după sau care e înaintea unui număr și numărul care e între două numere
- citește timpul – ora, jumătatea de oră
- potrivește activitatea cu momentul zilei corespunzător (de ex., ce mâncăm - mic dejun)
- numește zilele săptămânii în succesiune
- relaționează „astăzi”, „mâine”, „ieri” cu zilele săptămânii

G. cunoștințe despre funcționarea cognitivă (despre minte)

- înțelege faptul că două persoane pot să aibă interpretări diferite despre una și aceeași situație
- știe când să ofere ajutor în rezolvarea unei probleme, fără să acționeze în locul celuilalt
- utilizează strategii de memorare (repetare, grupare, etc.) pentru un material familiar dacă le-a învățat anterior și i se solicită
- știe de unde a învățat o anumită informație (de la educatoare, de la bunica, de la TV, etc.)
- își dă seama că nu cunoaște sensul unei noțiuni / expresii dacă este solicitat să o explice/să o deseneze
- înțelege ce înseamnă faptul de a fi atent

2. COMPETENȚE SOCIALE ȘI EMOȚIONALE

A. Cunoștințe legate de propria persoană și de alții

- cunoaște: - ziua, luna, orașul și țara în care s-a născut
 - adresa sa (strada, numărul, orașul)
 - numărul său de telefon
- indică partea stângă și dreaptă a propriului corp

B. Abilități de autoreglare

- ia decizii singur cu minimă supervizare din partea adultului
- se joacă sau lucrează fără să îi deranjeze pe ceilalți
- contribuie cu idei la activitățile și jocurile în grup
- utilizează dreapta și stânga pentru a indica direcția
- renunță la dorințele imediate pentru o recompensă viitoare
- își controlează exprimarea sentimentelor (mai ales a celor negative)
- are mimică adecvată sensului propoziției comunicate de altcineva
- își adaptează comportamentul în funcție de regulile diferitelor situații
- evită situațiile care duc la conflict
- rezolvă conflictele singur sau cere ajutorul adultului
- se comportă conform regulilor sociale în activități și joc
- își controlează furia
- verbalizează emoțiile adecvat
- manifestă spirit sportiv, și când pierde și când câștigă
- își cere iertare când i se solicită
- explică urmările nerespectării regulilor
- oferă voluntar ajutorul
- înțelege pericolele străzii

3. AUTONOMIE PERSONALĂ

- își leagă șireturile singur
- își alege corect hainele în funcție de vreme și locație
- își întoarce hainele pe față
- utilizează tacâmurile corect
- întreabă unde e baia în situații noi
- trece strada corect (deși are încă nevoie de supravegherea adultului)
- mânuiește cu grijă obiecte ascuțite

4. ABILITĂȚI MOTORII

A. motricitate grosieră

- coboară scările ducând un obiect
- aleargă printre obstacole
- face abdomene
- sare din poziția ghemuit

B. motricitate fină

- colorează în interiorul conturilor diferite figuri
- desenează un romb după model
- desenează o imagine cu cel puțin 3 obiecte
- face puzzle complex

- construiește un pod din 5 cuburi
- taie material textil
- decupează figuri complexe

- *Prerechizite pentru scris*

- potrivește literele identice
- deplasează mouse-ul în locația dorită pe ecranul calculatorului
- scrie: - litere și cifre, copiind după model
 - cifre și litere fără model